

לאחר נסיגת הסורים על עתידו של חזבאללה

דניאל סובלמן

מבוא

מאז נסיגת צה"ל מלבנון במאי 2000 עולה לדיון שאלת עתיד הארגון הלבנוני חזבאללה, וסיבת הקיום שלו באין כיבוש ישראלי בדרום לבנון. סוגיה זו מעסיקה לא רק את הסביבה המקומית והאזורית שעליה משפיע הארגון, אלא גם את הנהגת חזבאללה. זו הוכיחה שביכולתה להתאים את אופי הארגון ואת דפוסי פעילותו למציאות המשתנה, כמו לאחר אירועי ה-11 בספטמבר 2001, המלחמה באפגניסטן והפלת המשטר בעיראק.

הלחץ הבינלאומי והפנים-לבנוני הגובר על סוריה הגיע לשיא חדש בעקבות חיסול רפיק אל-חרירי ראש ממשלת לבנון לשעבר, ב-14 בפברואר. לחץ זה אכן נשא פרי, וסוריה הסיגה את כוחותיה מלבנון. מאמר זה יעסוק בשלושה היבטים הנגזרים מהנסיבות החדשות: (1) התמודדות חזבאללה עם המשבר הנוכחי שבו הוא נתון בזירה הפנים-לבנונית; (2) הדרך שבה פועל חזבאללה לבצר את מעמדו ככוח חמוש בלבנון; (3) האפשרות לשילובו של חזבאללה בעתיד בצבא לבנון – סוגיה שעלתה על סדר היום הפוליטי והתקשורתי בלבנון מאז רצח חרירי.

הטיעון המרכזי במאמר זה הוא, שהארגון השיעי פועל כיום במלוא המרץ להנחיל בלבנון את התפיסה שלפיה מוטב למדינה לשמר את כוחו הצבאי ככוח הרתעה אסטרטגי מול ישראל, וכי הארגון זכה בהקשר זה לתמיכתו של הממסד הפרו-סורי שהוחלף בינתיים, ואף לתמיכת חלק ממתנגדי הסורים, הדורשים כעת את הסתלקות הסורים. המגמה של פריסת חסות רשמית כלשהי על כוחו הצבאי של חזבאללה צפויה להתגבר בהתאם ללחץ הבינלאומי על סוריה ולבנון, וחזבאללה, שהרתעתו מול ישראל נובעת דווקא מהיותו גוף לא ממסדי, ישאף ליהנות מהגנת הממסד הלבנוני, אך בד בבד לשמר ככל האפשר את הממד העצמאי שלו.

חיסול חרירי, שירשם כנראה כאחד האירועים המעצבים של לבנון בעידן שלאחר החתימה על הסכם טאא'ף וסיום מלחמת האזרחים בסוף שנת 1989, הביא לידי שיא את הלחץ המקומי והבינלאומי, הכבד ממילא, על סוריה למלא אחר החלטת מועצת הביטחון 1559, מספטמבר 2004. החלטה זו קוראת, בין השאר, לנסיגת "כל הכוחות הזרים" מלבנון, "לפירוק ופירוק מנשק של כל המיליציות הלבנוניות והלא-לבנוניות", ול"פריסת שליטת ממשלת לבנון על כל שטח לבנון".¹ מבחינת חזבאללה, שהגדיר את האירוע כ"רעידת אדמה", מותו של חרירי חשף את הארגון ללחצים בינלאומיים חדשים.

שינוי דגשים: חזבאללה פונה לזירה הפנים לבנונית

מהתנהלות חזבאללה עד כה עולה שהארגון אינו קופא על שמריו נוכח התפתחויות דרמטיות, כגון המלחמה בעיראק והשינוי בגישה הבינלאומית כלפי טרור. וכך, בכל הקשור לזירה הפנים-לבנונית לפחות, אפשר לקבוע כי מאז ערב פתיחת המלחמה בעיראק חל שינוי מרחיק לכת בדפוסי הפעולה ובסדר הקדימויות שלו.

ראשית, חזבאללה החל להדגיש את ההיפתחות כלפי כל המפלגות הפוליטיות בלבנון, לרבות כלפי גורמים פוליטיים שבעבר הוא נמנע מכל מגע עמם. בעוד שבעבר עסקו הרוב המוחלט של הדיווחים בתקשורת הלבנונית בהיבטים הצבאיים של חזבאללה, הרי שבשנתיים האחרונות, עלה שמו של הארגון ברמה היומיומית בעיקר בהקשר הפוליטי הפנימי. למשל, באוקטובר 2002 הופיע מזכ"ל חזבאללה חסן נסראללה בטקס פתיחת הוועידה הפרנקופונית בביירות, והדבר נחשב לאירוע חסר תקדים, שכן זו הייתה הפעם הראשונה שנסראללה נטל חלק באירוע שאינו קשור לסכסוך עם ישראל, ובאירוע השתתף גם שגריר ארצות-הברית. בדרך למושב לחץ מזכ"ל חזבאללה לראשונה את ידו של הפטריארך המרוני, נסראללה בוטרוס ספייר, מהראשונים שהעזו לקרוא לנסיגת סוריה מלבנון. ואילו כיום, מפגשי הידברות ותיאום מסוג זה הם עניין שגרתי בסדר היום של הנהגת חזבאללה, ובכלל זה עם אנשיו של הבולט שבמתנגדים לשלטון סוריה בלבנון, מנהיג האופוזיציה, מישל עאון.²

שנית, בהקשר הצבאי חזבאללה משווק את עצמו כיום בעיקר ככוח הרתעה אסטרטגי מול ישראל, והרבה פחות כארגון העוסק בלחימה טקטית יומיומית נגדה.³ את

חמש השנים שחלפו מאז נסיגת צה"ל מדרום לבנון במאי 2000 אפשר לחלק לשתי תקופות מרכזיות: מאוקטובר 2000 עד סוף 2002, אז יזם חזבאללה תקיפות בהר דב אחת לכמה שבועות; ומראשית 2003 עד עתה, כשחודשים ארוכים מפרידים בין פיגועים שעושה הארגון בהר דב, ורוב פעולותיו הן בתגובה על מה שהארגון מציג כהתגררות של ישראל.⁴

עמדתם המוצהרת של רבים בממסד הצבאי והפוליטי בלבנון היא שחזבאללה מסייע לפצות על הפער ביחסי הכוחות מול ישראל

כבר לאחר נסיגת צה"ל הקפידו ראשי חזבאללה להדגיש שהארגון פועל לשימור השקט והיציבות הביטחונית במדינה. כיום נוסף עוד היבט: ראשי הארגון מנסים בהתבטאויותיהם לזהות את הכוח החמוש ככוח משלים לצבא לבנון ומתואם עמו. בכירי חזבאללה מסבירים, שלנוכח חולשתו של הצבא יש לשמר את כוחו הצבאי של הארגון, העומד "בשוחה אחת עם צבא לבנון". כפי שיוצג בהמשך, גישה זו זוכה לתגובה חיובית של הממסד הלבנוני.

שילובו של חזבאללה בדוקט-רינה הצבאית

החששות בישראל מפני חזבאללה נקלטים ומופנמים היטב בעברו הצפוני של הגבול – אצל גורמים בסוריה, בחזבאללה, בממסד הלבנוני ואף אצל חלק ממנהיגי המחנה האנטי-סורי. לא זו בלבד שחזבאללה עוקב אחר גילויים של החששות האלה מפניו, הוא

גם משלב אותם במסע ההסברה הפנימי שלו, שנועד לשמר את יכולותיו ומעמדו. מזכ"ל חזבאללה עשה זאת באופן ברור כשקבע שצבא לבנון לבדו לא יוכל להרתיע את ישראל, שחיל האוויר שלה בלבד מסוגל לחסל את כולו בתוך "שלוש עד ארבע שעות". לעומת זאת, ציין נסראללה, לרשות לבנון עומדת "ההתנגדות, שהביסה, השפילה, והרתיעה את ישראל במשך ארבע שנים וחצי".⁵ סגנון נעים קאסם, ציין כי "ההתנגדות ההרתעתית" היא "דבר שמפחיד את ישראל".⁶

יש לציין שבשנים האחרונות חלה התקרבות ניכרת בין חזבאללה לממסד הלבנוני הרשמי. כשבמאי 1999 שיגר נשיא לבנון את מפקד "משמר הרפובליקה" של לבנון להיפגש עם נסראללה ולהעניק עיטורים ללוחמי הארגון על לחימתם בדרום לבנון, נחשב הדבר מחוזה חסרת תקדים של השלטון כלפי הארגון.⁷ כיום – כפי שעולה גם מן החומר המודיעיני המצוי בידי ישראל,⁸ המשקף שיתוף פעולה בין חזבאללה לצבאות סוריה ולבנון – הרי שעמדתם המוצהרת של רבים בממסד הצבאי והפוליטי בלבנון היא שחזבאללה מסייע לפצות על הפער ביחסי הכוחות מול ישראל. ביולי אשתקד צוטט הרמטכ"ל הלבנוני, מישל סלימאן, באומרו לנסראללה שמכיוון שאין ללבנון מטוסי קרב וצבא חזק כדי להתמודד עם ישראל, הרי שחזבאללה "ממלא את החלל הזה" ומהווה את "הנשק החכם" של לבנון.⁹ כשלושה חודשים אחר-כך הסביר חבר הפרלמנט הלבנוני פארס בויז – כיום איש אופוזיציה, הדורש את הסתלקות הסורים בד בבד עם תמיכתו המוצהרת בחזבאללה – כי "פעילות ההתנגדות היא בטבעה סודית, ואילו הייתה [ברשות לבנון] יכולת [צבאית] מסורתית וקלאסית להתמודד עם האויב הישראלי, הרי

שהצבא היה ממלא את המשימה הזאת".¹⁰ נשיא לבנון אמיל לחוד הסביר כי חזבאללה "נשאר הנשק המיוחד וההכרחי של לבנון בהיעדר מאזן צבאי מסורתי בין צבא לבנון לצבא ישראל",¹¹ ושר ההגנה של לבנון שהחלף, עבד אל-רחים מראד, ציין כי "יכולותינו מוגבלות ושטחה של לבנון קטן ביותר, ולכן אנו סבורים שחיוזק ההתנגדות מהווה את הדרך האידיאלית מבחינתנו".¹²

כלומר, בחודשים האחרונים, אולי כחלק מניסיון של הממסד הצבאי הלבנוני להגן על חזבאללה מפני הלחץ הבינלאומי, קיבלו ביטוייה החשאיים והפומביים של התפיסה הזאת חיוזק משמעותי, עד כדי כך שכיום מדברים אישים בכירים בלבנון על כך שחזבאללה משולב בדוקטרינה הצבאית של לבנון. ההכרח להגן על "ההתנגדות" – קרי חזבאללה – אף אוזכר בפרסום מיוחד של מנהלת ההכוונה בצבא לבנון, שחולק לחיילים, ובו הוסבר כי "ההתנגדות היא חלק הכרחי באיתנות העמדה הלבנונית בהתמודדות עם כל הסכנות מצד ישראל".¹³ מאוחר יותר ציין הרמטכ"ל סלימאן, כי "התמיכה בהתנגדות היא אחת מעקרונות היסוד הלאומיים בלבנון ואחד היסודות עליהם הושתתה דוקטרינת הצבא. ההגנה על ההתנגדות היא המשימה הבסיסית של הצבא".¹⁴ סגן מזכ"ל חזבאללה, נעים קאסם, אישר כי "אנו כהתנגדות נמצאים תמיד בחיק הדוקטרינה הצבאית של צבא לבנון".¹⁵

יש לציין שתהליך זה נשען במידה לא מעטה על מפגש האינטרסים בין סוריה וחזבאללה. סוריה רואה בלבנון נכס אסטרטגי ממדרגה ראשונה. הצלחתה להשליט את ההגמוניה שלה על המדינה, החל בשנת 1976,¹⁶ נחשבה לאחד ההישגים המשמעותיים ביותר של משטר אסד. דמשק רואה במרחב הלבנוני

חיץ הכרחי לבלימת מהלך התקפי ישראלי עוקף רמת הגולן ומקור פרנסה חשוב למאות אלפי פועלים סורים. דאגותיה האסטרטגיות של סוריה זוכות לאוזן קשבת אצל הנהגת חזבאללה, שבדומה לסוריה סבורה שאין באפשרותה של לבנון להיות ניטרלית, אלא "נגזר עליה" לנטות או לטובת סוריה או לטובת ישראל.¹⁷

שיח ראשוני על שילוב בצבא לבנון

בנסיבות אלה היה זה אך טבעי שהשלב הבא בעיסוק בעתיד חזבאללה יהיה ראשיתו של דיון פומבי על שילוב הארגון השיעי באופן רשמי – או רשמי למחצה – כחלק מצבא לבנון. דיון מעין זה מתנהל כעת בעקבות המצב שנוצר לאחר ההתנקשות בחרירי ונסיגת הכוחות הסוריים. כשבועיים לאחר הרצח צוטטו גורמים בלבנון באומנם כי "בשלב הבא" יידון עתיד חזבאללה ונשקו של הארגון, וכי הדבר ייעשה תוך התייעצות עם כלל הגורמים הפוליטיים במדינה. האפשרויות שהועלו הן: כינון קשר משולב

הארגון עצמו יעדיף לשמר מידה מספקת של נבדלות וייחוד כדי לא להיטמע באופן מוחלט בתוך הצבא - קרי, ביטול יתרונותיו מול צה"ל

בין חזבאללה לצבא לבנון, שילוב הכוח הצבאי של הארגון בתוך הצבא, או הכרזה על כוח זה ככוח "סיוע" לצבא לבנון במסגרת חטיבה מיוחדת ונבדלת, שתכונה "חטיבת ההתנגדות".¹⁸

הנשיא לשעבר, אמין ג'מייל, מראשי האופוזיציה ומהדורשים לפרוס את צבא לבנון בדרום המדינה, ציין שעל-פי החוק הלבנוני אפשר להגדיר את חזבאללה כקטגוריה הנקראת "תומכי הצבא", ולפיכך הפתרון לסוגיית חזבאללה הוא ש"הצבא יישא באחריות הישירה ויצרף את חזבאללה ל'תומכי הצבא', [והארגון] יפעל תחת פיקוחו ואחריותו".¹⁹ שגריר סוריה בווינגטון, עמאד מוסטפא, דיבר על "מיזוג" חזבאללה בתוך צבא לבנון.²⁰ מחמד רעד, ראש סיעת חזבאללה בפרלמנט של לבנון, צוטט בהציעו להפוך את הכוח החמוש של חזבאללה לכוח מילואים בשירות צבא לבנון.²¹

אפשר להניח שהארגון עצמו יעדיף לשמר מידה מספקת של נבדלות וייחוד כדי למנוע ממנו להיטמע באופן מוחלט בתוך הצבא – קרי, ביטול יתרונותיו מול צה"ל. כלומר, הארגון ינסה לשמר את הנוסחה הנוכחית – שאותה הגדיר לאחרונה נסראללה כ"התנגדות המקיימת תיאום עם הצבא ומשלימה אותו".²² – אך בה בעת לזכות בהכרה ממסדית רשמית ומוצהרת יותר שתגן עליו.

בריאיון בראשית אפריל צוטט סגן מזכ"ל חזבאללה באומרו: "אנו נדון בנשק לאחר [נסיגת ישראל מחוות] שבעא בתנאי שתימצא חלופה אמינה להגן על לבנון. אין משמעותו של צבא מילואים שההתנגדות הופכת להיות חלק מהצבא, אלא מדובר בנוסחה של תיאום עם הצבא. מדובר בהתנגדות, תחת שם אחר".²³ בעקבות פרסום הדברים מיהר הארגון להוציא הבהרה רשמית ובה נטען כי קאסם צוטט שלא כראוי, וכי הציטוט המדויק הוא זה: "אין משמעו של הרעיון המדובר, שההתנגדות תהפוך לחלק מצבא לבנון ותהיה תחת

פיקודו, אלא שתהיה נוסחה מתואמת להגן על לבנון. אשר לדרך ולפרטים, הרי שעניינים אלה זקוקים לדיון".²⁴ כלומר, מהשוואת שני הציטוטים אפשר להסיק שמה שהטריד את הארגון בציטוט הראשון הוא, שיתפרש ממנו כי חזבאללה מאבד את עצמאותו המבצעית לטובת צבא סדיר, כלומר אובדן האופי המבצעי המיוחד של חזבאללה.

ישראל וחזבאללה: האיום ודימויו

מבחינת ישראל, ההתפתחויות בזירה הל-בנונית ושאלת ההשפעה הסורית במדינה נתפסות כבעלות זיקה ישירה לביטחון גבול הצפון, אף שתפיסה זו השתנתה מאוד מאז החלה הנוכחות הצבאית הסורית בלבנון בשנת 1976. אז, בעוד טראומת מלחמת יום הכיפורים היתה עדיין טרייה יחסית, היו שחששו מהימצאות הצבא הסורי לאורך גבול נוסף. מדיניותה של ישראל, שקראה להסתלקות סוריה מלבנון, לא נבעה מהחשש מפני עימות צבאי עם צבא סוריה לאורך חזית נוספת, כי אם מתפיסה הגורסת שצד זה ישחרר את הממשל בבירות מכבלי הא-פטרופסות של דמשק ויאפשר את פריסת צבא לבנון לאורך הגבול עם ישראל, משמע סילוק חזבאללה.

מעקב אחר דיווחי התקשורת בישראל או אחר התבטאויות בכירים ישראלים בשנים האחרונות עשוי להעלות את הרושם כי החשש מפני חזבאללה – ארגון המונה כמה מאות לוחמים ולפי הערכת אמ"ן חמוש בלמעלה מ-13,000 קטיושות ורקטות ארוכות טווח – גדול יותר, או לפחות מובלט יותר, מהחשש מפני צבא סוריה, שיש לו, בין השאר, כ-3800 טנקים, נשק כימי וטווח טי-לים המכסה את כל שטח מדינת ישראל.²⁵

ההתמודדות של צה"ל עם חזבאללה מתוארת כ"א-סימטרית" בשל הנחת המוצא שהצד השני הוא ארגון שאינו כפוף לרציונל ולשיקולים המנחים בדרך כלל מדינה. זאת, למשל, בשונה מלחימה אפשרית בצבא סוריה, שאמורה להתנהל על-פי דפוסים צבאיים מסורתיים ומוכרים. התוצאה של התפיסה הזאת היא הבלטה של האיום הג-לום בחזבאללה. למשל, כשבאוקטובר 2004 הטיס חזבאללה מזל"ט בשמי נהריה סוקר הדבר בהבלטה רבה ביותר ובכותרות הרא-שיות והחל דיון תקשורתי באפשרות שבפעם הבאה יהיה המזל"ט עמוס חומרי נפץ. נוכח ההתפתחות אף דווח כי צה"ל הציב באזור חיפה סוללת טילי "פטריוט".²⁷

דוגמה נוספת מצויה בשורות הבאות, שהופיעו בעיתון מעריב בעיצומו של משבר טילי ה"אסקנדר" וה-"SA-18", שנסב סביב החשש של ישראל שרוסיה תמכור לסוריה אמצעי הגנה אווירית מתקדמים שימצאו את דרכם ללבנון: "האסקנדר? כסף קטן. עם הצבא הסורי אנחנו יודעים להסתדר", אומרים בצה"ל. "יש להם טילים, ויהיו להם טילים. מאזן האימה בינינו לבינם ברור ומ-

ככל שישראל תיתפס בלבנון כמדינה מאיימת, יוסיף חזבאללה לזכות בתמיכה ויהיה לו קל יותר לשווק את עצמו ככוח ההרתעה הלאומי של לבנון מול ישראל

כריע, ובשלב הזה הם לא מדאיגים אותנו'. מה כן מדאיג? חסן נסראללה. מי שמאזין לרטוריקה של החזבאללונר בחודשים האחרונים, מזהה שם רמזים ברורים לכך שחזבאללה שוקד על פתרונות יצירתיים

לעליונות האווירית הישראלית".²⁷ תפיסה זו היא שהולידה את לקיחת האחריות – לפחות על-פי מקורות עיתונות – חסרת התקדים של "גורמים ביטחוניים בכירים" בישראל על ההתנקשות בבכיר החמאס עז אל-דין שיח' ח'ליל באוקטובר אשתקד בדמשק.²⁸ אם ישראל אכן אחראית גם להתנקשויות בחיי אנשי חזבאללה בשנים האחרונות בלבנון, אזי, להבדיל מהמקרה של שיח' ח'ליל, היא נמנעה מלקחת אחריות להתנקשויות הללו. עם זאת יש גם סימנים שבמסד הצבאי יש מי שמתחילים לראות את איום חזבאללה בפרופורציות שונות: נוכח ההמולה והבהלה התקשורתית שעוררה חזרת המזל"ט אמר קצין בכיר בפיקוד צפון: "כולנו מדברים כאילו עוד שנייה מש-גרים לפה פצצת גרעין. ברור שאני לא נהנה מזה שמזל"ט עשה גיחה קצרה מעל נהריה וברח, אבל זה רק מזל"ט שעשה גיחה קצרה וברח".²⁹ ראש אגף מבצעים, אלוף ישראל זיו, ציין כי חזבאללה "הכניס לנו רגל לתוך העיגול. זה אולי מביך, אבל לא נורא".³⁰ בראשית אפריל שב חזבאללה והטיס מזל"ט בשמי הצפון. אולם בשונה מהמקרה הראשון, תגובת התקשורת היתה מתונה בהרבה.

סיכום

חיסול חריגי העלה לשיא את הלחץ הבי-נלאומי והפנים-הלבנוני על סוריה להסיג את שארית כוחותיה מלבנון. בסוף אפריל הודיעה סוריה על השלמת נסיגת כל כוחותיה הצבאיים והמודיעיניים מלבנון. אין משמעות הדבר שסוריה תוותר לגמרי על השפעתה במדינה, הנמשכת כבר עשרות שנים, משום שההשפעה על לבנון נתפסת בעיני השלטון בסוריה כאינטרס לאומי חיוני, ובהיעדרה צפויה חשיבותה של סוריה עצמה להיפגע,

כפי שתיאר זאת ראש ממשלת לבנון לשעבר, סלים אל-חוס, באומרו שאם סוריה תאבד את לבנון היא תהפוך ל"מדינה רגילה, ככל מדינה אחרת באזור".³¹ גם אם לא יישאר על אדמת לבנון ולו חייל סורי אחד, עדיין יישאר רו בה בעלי ברית של סוריה. כלומר, תיוותר היכולת להפעיל "סנקציות" נגד יריביה נוסף על ההשפעה המודיעינית הסורית.

מבחינת סוריה, הדבר היחיד שיכול להיות גרוע אפילו יותר מכך הוא שהשפעה ישראלית תתפוס את מקומה של ההשפעה הסורית. בעתיד הנראה לעין, כל מהלך שיי-תפש כניסיון של ישראל לחדש את השפעתה בלבנון עשוי לגרום מהלכי-נגד מצד סוריה, כולל מהלכים שיערערו את היציבות במדינה. בשלב זה לפחות, בקרב חוגי האופוזיציה הלבנוניים קיימת הכרה בכך שכל ניסיון לחבל בעמדה המדינית של סוריה – לפיה אל ללבנון להתקדם באופן עצמאי במישור המדיני-הביטחוני מול ישראל – ייחשב בדמשק כ"ייהרג ובל יעבור". מסיבה זו דאגו ראשי האופוזיציה להדגיש למן הרגע הראשון את "תפקידה של לבנון כשותפה פעילה בסכסוך הערבי-ישראלי".³²

אשר לחזבאללה, לא נראה שהמחנה האנטי-סורי, שהתחזק מאוד בעקבות הקמת הממשלה החדשה בלבנון והחלפת ראשי מנגנוני הביטחון, ינסה לכפות על הארגון להתפרק ממשקו, הן משום שהדבר נתפס כבלתי אפשרי והן משום שהכוח הצבאי של חזבאללה הוא נכס לאומי. ככל שישאל תיתפס בלבנון כמדינה מאיימת, יוסיף חזב-אללה לזכות בתמיכה של אישים אלה ויהיה לו קל יותר לשווק את עצמו ככוח ההרתעה הלאומי של לבנון מול ישראל. חזבאללה נערך לקראת השלב הבא כשעדיין לא ברור איזה תפקיד תמלא בו סוריה. בכל מקרה, ברור

לארגון כבר עתה שיתכן כי לא יוכל לסמוך עוד על המשענת הסורית כפי שעשה עד כה. מצב עניינים זה מחייב את חזבאללה להאיץ ולהעצים תהליכים שהיו קיימים בקרבו לפני כן ובראשם את "הלבנוניזציה" שלו, משמע הדגשת הממד הלבנוני שבו.³³

ברור לחזבאללה שיתכן כי לא יוכל לסמוך עוד על המשענת הסורית כפי שעשה עד כה. מצב זה מחייב אותו להעצים את "הלבנוניזציה" שלו, משמע, הדגשת הממד הלבנוני שבו

הדיבורים הפומביים על הכללת חזב-אללה בדוקטרינה הצבאית הלבנונית, כפי שתוארו כאן, נועדו לבצר את זכות הקיום של חזבאללה במציאות המתהווה ולהגן עליו מפני הלחץ הבינלאומי הכבד המופעל עליו. חזבאללה ישאף לנצל ככל האפשר את ההי-בטים החיוביים מבחינתו בחסות הלבנונית הרשמית הזאת, בלי שעצמאותו ככוח חמוש תיפגע יתר על המידה.

עם זאת, ככל שחזבאללה יהיה "לבנוני" יותר, כלומר החסות הממסדית הלבנונית עליו תהיה רשמית יותר ומחייבת יותר, כך יקשה עליו לעסוק בפעילות לא לגיטימית, כגון הסיוע שהוא מוסיף להעניק גם בימים אלה לארגונים הפלסטיניים בשטחים – סיוע שעליו בחרה בינתיים ישראל שלא להגיב באופן שיערער את היציבות בגבול הצפון. ייתכן שבעתיד ימצא חזבאללה פחות סובלנות בלבנון עצמה כלפי פעילות זו בזירה הפלסטינית, מה שעשוי להוליד את הטיעון כי עצם קיומו החמוש ומעשיו המתגרים של

חזבאללה הם שהופכים את ישראל לאיום מלכתחילה. מבחינת ישראל, אין משמעות הדברים שבפעם הבאה שחזבאללה יזהה הפרה ישראלית בגבול הצפון הוא לא יגיב; אך ככל שהארגון ילבש אופי רשמי וממסדי יותר, הוא יהפוך בהדרגה מאיום לסיכון.

הערות

1. הפניה להחלטה: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/498/92/PDF/N0449892.pdf?OpenElement>
2. שתי דוגמאות מהעת האחרונה הן מפגש שנערך בנובמבר האחרון בעיריה בכרפי בין הנהגת הארגון לבין הפטריארך, שבו בין השאר הוא עודכן בדבר השיקולים שעל-פיהם נקבעת פעילות הארגון בדרום המדינה (אל-מסתקבל, 30 בנובמבר 2004). בדצמבר אף נערך מפגש ראשון מסוגו בין משלחת חזבאללה לבין אנשיו של הגנרל מישל עאון, מפקד הצבא והנשיא לשעבר, מנהיג "הזרם הלאומי החופשי" והבולטים שבמתנגדי סוריה, הנמצא בגלות בפאריס. נמסר כי שתי המשלחות העלו את הנושאים המדאייגים כל אחד מהארגונים ונראה ש-ציגי חזבאללה ביקשו לוודא שאנשי עאון לא ישליכו בעתיד את יהבם על ישראל. מנגד התבקשו נציגי חזבאללה לדון בעתיד הממד הצבאי של הארגון לטווח הארוך (אל-נהאר, אל-מסתקבל, 28 בדצמבר 2004)
3. מאחורי הקלעים של הזירה הפלסטינית נותר הארגון גורם פעיל ומדרבן, אף שבגבול הצפון מפרידים בדרך כלל חודשים מספר בין אירוע לאירוע.
4. דפוס פעילות זה קיבל תוקף רשמי בהתב-טאויות של בכירי הארגון. ראו למשל את דברי סגן מזכ"ל חזבאללה, נעים קאסם, בריאיון לעיתון אל-נהאר ב-31 במרס 2005: "חזבאללה הצליח לפתח את תפישת ההתנגדות שלו לכיבוש מפעילות צבאית יו-

- מיומית למנגנון הרתעתי מאוחסן, המלווה בפעולות צבאיות מפעם לפעם".
5. אל-מנאר, 16 במארס 2005.
6. אל-ספיר, 8 באפריל 2005, אל-מנאר, 7 באפריל 2005.
7. אל-נהאר, 22 במאי 1999.
8. במרוצת שנת 2002 כבר החלו להתקבל באמ"ן אינדיקציות רבות לתיאום ולשיתוף פעולה ברמה חסרת תקדים בין חזבאללה לצבאות סוריה ולבנון, שבאו לידי ביטוי במשלוחי קטיושות שהעבירה סוריה לראשונה לארגון בשנת 2002, ובהחשבת חזבאללה בעיני סוריה לכוח שישמש את צבאה במקרה של עימות עם ישראל. בתקשורת הישראלית דווח כי בתרגילים שמבצעים הסורים בלבנון הם משלבים כוחות של חזבאללה וצבא לבנון כחלק מתוכנית ההגנה הסורית (למשל, ידיעות אחרונות, 4 במארס 2005).
9. אל-מסתקבל, 30 ביולי 2004.
10. אל-דיאר, 14 בנובמבר 2004.
11. אל-אנואר, 15 בינואר 2005.
12. אל-אהראם, 23 בפברואר 2005.
13. סוכנות הידיעות הלאומית (סוכנות הידיעות הרשמית של לבנון), 1 במארס 2005.
14. סוכנות הידיעות הלאומית, 6 במארס 2005.
15. אל-מסתקבל, 27 בפברואר 2005.
16. בעיקרו של דבר ביקשה סוריה לקבוע לשחקנים הלבנונים "קווים אדומים" ולה-
- כפיף את מדיניות החוץ הלבנונית לסוריה. ראו: אייל זיסר, סוריה של אסד על פרשת דרכים, תל-אביב 1999, עמ' 160-161.
17. ראו למשל דברי סגן מזכ"ל חזבאללה, נעים קאסם, בריאיון לאל-אהראם, 10 במארס 2005: "כפי שאנו יכולים לראות במפה, או שלבנון עם ישראל או שהיא עם סוריה. היא לא יכולה להיות מחוץ לתחום ההשפעה של שתייהן. לכן עדיף וראוי שלבנון תהיה עם סוריה ולא עם ישראל". ראו גם התבטאות שר החוץ הסורי, פארוק אל-שרע, באל-ספיר, 27 בספטמבר 2004: "איננו רוצים לשלוט בלבנון; אנו פוחדים שאחרים ישלטו בלבנון ובאמצעות זה ינסו להשליט את ההגמוניה שלהם על סוריה. זהו הפחד הסורי-לבנוני האמיתי".
18. אל-מסתקבל 2 במארס 2005.
19. כל אל-ערב, 25 בפברואר 2005.
20. סוכנות הידיעות AP, 15 במארס 2005;
21. אל-ספיר, 16 במארס 2005.
22. דיילי סטאר, 7 באפריל 2005.
23. אל-מנאר, 16 במארס 2005.
24. פייננשל טיימס, 7 באפריל 2005.
25. אל-מנאר, 8 באפריל 2005.
26. Shai Feldman and Yiftah S. Shapir (Eds.), *The Middle East Strategic Balance 2003-2004*, Sussex Academic Press and Jaffee Center for Strategic Studies at Tel Aviv University, 2004. ערוץ 2, 5 בדצמבר 2004.
27. בן כספית, *NRG מעריב*, 13 בינואר 2005.
28. לקיחת האחריית של ישראל דווחה בהבל-טה בכל כלי התקשורת. ראו למשל הכותרת הראשית של הארץ, 27 באוקטובר 2004.
29. *Ynet*, 17 בנובמבר 2004.
30. *Ynet*, 5 בדצמבר 2004.
31. אל-נהאר, 19 באוקטובר 2004.
32. ראו הודעת הסיכום של כינוס האופוזיציה הלבנונית באל-מסתקבל, 14 בדצמבר 2004. בהודעה צוין, כי האופוזיציה מגנה על "ההתנגדות" ודוחה כל ניסיון להגדירה כטרור, אף שבקרוב האופוזיציה יש חילוקי דעות בנושא המשך פעילות חזבאללה בדרום לבנון ופריסת הצבא לבנון בדרום. גילוי התמיכה הזה הוגדר כראשון מסוגו מצד האופוזיציה. אל-מסתקבל, 13 בדצ-מבר 2004.
33. בנוסף, יש לציין בהקשר זה מפגש יוצא דופן שהתקיים בביירות באמצע מארס בין משלחת אמריקנית ובה אנשי ממשל לשעבר, לבין בכירים בכמה ארגונים אס-לאמיים ובראשם חמאס וחזבאללה, שיוצג על ידי הממונה על קשרי החוץ של הארגון, נואף מוסאווי. ראו דיווח באל-מסתקבל, 23 במארס 2005.